

NYELVTUDOMÁNYI
KÖZLEMÉNYEK

A

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

NYELVTUDOMÁNYI BIZOTTSÁGÁNAK MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

SZINNYEI JÓZSEF.

NEGYVENEGYEDIK KÖTET.

TURUN YLIOPIST
SUOMALAISEN JA YLEIS
KIELITIETEEEN LAITOS
SUOMALAIS-UGRILAINEN
KIELENTUTKIMUS
Fennicum, Henrikinkatu 3
20500 Turku

BUDAPEST.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA.

1911—12.

TARTALOM.

	Lap
ASBÓTH OSZKÁR: Szláv <i>o</i> > magyar <i>a</i>	381
BEKE ÖDÖN: A votják és a zürjén prolativusról	241
— — Cseremisiz nyelvtan (VI—VII.)	44, 182
FOKOS DÁVID: Zürjén népköltészeti mutatványok (I—II.)	275, 456
GYOMLAY GYULA: Az úgynevezett igeidők elméletéhez (X.)	339
HORGER ANTAL: A szláv <i>o</i> ~ magyar <i>a</i> kérdése	113
KARA FERENCZ: Északi-osztják határozók (I—II.)	1, 145
MEDVECZKY KÁROLY: A votják nyelv szóképzése (I—II.)	310, 413
NÉMETH GYULA: Egy mongol-török hangtörvény	401
SZINNYEI JÓZSEF: A magyar <i>-n</i> személyrag	237

Ismertetések és bírálatok.

Grotenfelt, Kustavi: Über die alten Kvänen und Kvänland. — Ism. TRÓCSÁNYI ZOLTÁN	108
Lewy, Ernst: Zur finnisch-ugrischen Wort- und Satzverbindung. — Ism. KERTÉSZ MANÓ	234
Sachmatov, A. A.: Mordovszkij etnograficeszkij szbornik. — Ism. KEMENES PÁL	106
Thomsen-Festschrift. — Ism. GOMBÓCZ ZOLTÁN	369
Tunkelo, E. A.: Alkusuomen genitiivi relatiivisen nimen apugloosana. — Ism. TRÓCSÁNYI ZOLTÁN	103
Vladimirczov, B. J.: Török elemek a mongolban. — J. A. Podgorbunszkij: Orosz-mongol-burját szótár. — A. Rudnev: Adatok a mandzsú köznyelvhez. — Ism. NÉMETH GYULA	373

Kisebb közlemények.

Adalékok a magyar nyelv szöfejtő szótárához:	
SZINNYEI JÓZSEF: 22. <i>Izé</i>	110
23. <i>Igen</i>	111
24. <i>Hat</i>	112
KARA FERENCZ: 25. <i>Kemény</i>	234
26. <i>Ver</i>	234
27. <i>Ellik</i>	234
28. <i>Szúj</i>	235
29. <i>Kozmás</i>	236
30. <i>Szak</i>	236
PAASONEN H.: 31. <i>Hab</i>	377
32. <i>Fül</i>	377
33. <i>Fél</i>	378
34. <i>Tű (tő)</i>	378
35. <i>Töm (tem)</i>	379
BEKE ÖDÖN: Az osztják tagadó képzőről	476
— — Egy deverbális névszóképző a cseremisizben	478

Értesítő.

Irodalom	112, 236, 380, 480
----------------	--------------------

A votják és a zürjén prolativusról.

A votják és a zürjén prolativus*) ragja ama finnugor ragok közé tartozik, melyek BUDENZ Ugor Alaktanában még a megfejtetlen ragok csoportjába vannak sorolva.

A prolativusi rag alakja a legtöbb votják nyelvjárásban: *-ti*, a glazoviban *-ti*.**) A zürjénben szintén ilyenforma a rag

*) WIEDEMANN (Gramm. der syrjänischen Sprache² 127), GENETZ (Ost-permische sprachstudien: SUS. Aik. XV₁. 53), WICHMANN (Kurzer bericht über eine studienreise zu den syrjänen: SUS. Aik. XXI₃. 24) *prosecutivus*nak nevezi, — WIEDEMANN (Gramm. der wotjakischen sprache 33) *penetrativus*nak, — GABELENTZ (Grundzüge der syrjänischen grammatik 9) pedig *transitivus*nak.

**) A glazovi votják nyelvjárásban a *-ti* mellett van egy *-ki* ragos prolativus is. Véleményem szerint ez a *-ki* csakis hangbeli változata lehet a többi dialektusban előforduló *-ti*-nek Pl. α) Névutók: *dukiaez salaiez zurod iiliki koškem, iag. iiliki koškem* 'sowohl die wachtel als der auerhahn flogen pfeifend über den heuschober, über den fichtenwald weg' W. I. d. 430. | *udmort pukšînî gins ruem, vajos tšattša jiliki nuillam sois gurtaz* 'kaum hatte der wotjake sich [in den wagen] gesetzt, so führten die pferde ihn über den wald hin nach hause' II. 127. || *meža viliki ortšilikuiz kildšin umoijn ortšiliz višak šepjostî* 'als kildšin auf dem ackerrain daherschritt, ging er vorsichtig an allen [auf dem raine zufällig wachsenden] ähren vorbei' II. 142. | *soos tettšalo, dongaško, polatiki, džus viliki bižilo* 'sie springen, stossen sich, laufen über das bettregal und die pritsche' II. 134. | *korka viliki pal-kuasen vetle* 'läuft über das hausdach mit schneesuh' II. tm. 389. | *tedi suri viliki gord tšipijos vetlo (tîl)* 'rote küchlein laufen hin und her auf

hangalakja a névutókon, a névszókon ellenben a következő:
I. =ed, UV. =ed, U. V. S. Peč. L. =ed, P. =et (WICHMANN: SUS.
Aik. XXI₃. 24).

A rag dentalis hangalakja mindjárt azt az ötletet keltette bennem, hogy nem lehet más, mint a fgr. **-t* ~ **-δ* ablativusi rag. Az a kérdés merül föl mármost, használatos-e az ablativusi rag prolativusi jelentésben más fgr. nyelvben is. Ha igen, akkor csakugyan nagy a valószínűsége annak, hogy a zürjén-votják prolativus ragja azonos a fgr. ablativusi raggal.

A következőkben tehát azt fogjuk kimutatni, hogy a zürjén-votják prolativus valamennyi alkalmazásmódja a legtöbb fgr. nyelvben kifejezhető ablativussal.

einen weissen stange (das feuer)' II. tm. 434. || *ibît ulîki mînîsa, mînîsa, nîl-pulêš šoherze ôi šettî* 'als den fluss *ibît* hinaufwanderte, fand ich keinen grösseren baum, als die sibirische tanne' I. d. 439. || *odigez vožo guraz dorîkiges vetle* 'einer unter den vožo's näher um den ofen wanderte' II. 135. | *sobre vetlem vu-durîki no šuem* 'darauf reiste er dem (fluss-)ufer entlang und sagte' II. 122. || *korka kotîrîki zoltemîn gozî* 'um das haus ist ein strick gezogen' II. tm. 378. | *korka kotîrîki vetle kua-ketš* 'um das haus herum geht eine ziege' II. tm. 379.

β) Ragos névszók: *korkažîkiz ortšillam lukalen* 'mit achtzig paar pferden zogen sie an der hausflur des Lucas vorüber' I. d. 428. | *kîldîšin dugdiz vetlemîš no mežâiki* 'auch *kîldîšin* hörte auf, auf den ackerraine zu wandern' II. 143. | *mîn ta šuresîki, kud pîr!* 'gehe diesen weg. über das moor!' II. 126. | *ultšâiki vu ponna, kezît vu ponna nîl-murt mînem* 'wasser, kaltes wasser holen ging das mädchen die strasse entlang' I. d. 435. — *vandîšjos muket ešîki koškillam* 'die, welche [den geistlichen] erstechen wollten, flohen durch eine andere tür' II. 151. | *pop kîtsîke vetlem no nîrošurîki koške vîlem nîrošur* II. 151.

I. Annak a kifejezése, hogy a mozgás valami mentén, valamin végig, valami körül*) történik.

1. Votják.**)

α) Határozószók: *az pit̃ran k̃iti pit̃ra-ke, ber pit̃ra'n-no oti pit̃ra* 'wohin immer das vorderrad rollt, dahin rollt auch das hinterrad' WICHMANN, Votj. Sprachprob. II. km. 1. | *ta ber potām turimjos k̃it̃itiz-ginā turnalom?* 'ezt a későn nőtt szénát ugyan merre (melyik részen) kaszáljuk?' MUNKÁCSI, Votj. Népk. Hagy. d. 111. | *kuiñ süreslen, kuttiz lyktem, oti med koškoz!* 'drei wege entlang, die es gekommen ist, möge es sich auch entfernen!' W. I. bm. 11a. | *oti-no tat̃i vetlon muzän dat ñljosen-no todmaskim* 'arra felé, erre felé jártomban idegen leányokkal ismerkedtem meg' M. d. 48. | *soti lue val p̃id̃in ṽižiñi* 'da konnte man zu fuss hinübergehen' W. II. 127.

ṽelti-no ort̃eis̃ d̃usedlis̃ puržäm mam̃ekzä kiñ oktoz? 'a magasban (tkp. fönt el) haladó hattyúdnak lebegő pelyhét ki gyűjti össze?' M. d. 18. | *sojā dod̃iaz penäm-no ṽiltiz šakañiñiz šobirtäm* 'szánjába tette őt és fölül befedte gyékényével' M. 125. | *dušäs vil̃äti loba, čuñi-kic̃ nos ukata vil̃ätig̃äs* 'az ölyv magasán röpül, de a sas még magasabban' (Ucsebn. 37. 242) MUNK. VotjSz. 80.

ažti p̃orož, šort̃i potoz (šion) 'edestä menee sisään, takaa ulos (syömä)' AMINOFF: SUS. Aik. I. tm. 72.

Petr bön kiđokyti solen borysaz mynysa lyktyz badzim

*) Erre nézve vö. a mordvin prolativust: E. *toloñ kru-gomga ružoñ vi ašči* 'um das feuer herum sitzt eine russische schaar' PAASONEN, Proben der mord. volksliteratur. SUS. Aik. IX. 96. (*krugom* < or. крyгомъ 'rings herum, um — herum, in — herum' Chrest.)

**) Vö. a G. *ort̃šiñi, J. ort̃šini* 'vorübergehen, vergehen' ige ablativusi szerkezetét: *ton m̃enišk̃em ort̃eid-kä* 'ha te haladsz túl engem' MUNKÁCSI, Votj. Népk. Hagy. 90. | *kiñ kiñlis̃ ort̃eiz?* 'ki kit haladt túl?' uo. 91. | U. *p̃id̃izles̃ p̃id̃iz uz ort̃ši* 'der eine fuss läuft dem anderen nicht vorbei' WICHMANN: SUS. Aik. XIX. km. 17. | G. *m̃ino no kabakles̃ no ort̃šo* 'sie gehen sogar an der schenke vorbei' uo. 121.

poplen azbaraz 'Petrus aber, von ferne ihm folgend, kam in hof des hohenpriesters' Mark XIV. 54 (WIED. Votj. Gramm. 228).

viźmojos otv'et śotyzy verasa: medaz byr ku späti tilad-no milam-no 'die verständigen aber antworteten und sagten: damit nicht zugleich eures und unseres zu ende gehe' Máté XXV. 9. (Uo. 228.)

β) *Névu tók; fölött: kin ta os-ažam puktäm badžin gir-jiltim kwiń-pol tätčisa potni biğatoz: so med koškoz tatiš* 'a ki ezen ajtóm elé tett nagy mozsáron háromszor át tud ugrani, az hadd menjen el innen' M. 81. | *vošaškon-gop-jilti potasa: tonä šuded-bured kuštoz* 'ha az imádkozó gödör fölött mész át (tkp. menvén át) szerencséd-javad téged elhagy (tkp. eldob)' M. b. 88. | *korka-jilti pal-kwas miskila (sin)* 'háztetőn fél korcsolya csúszkál (fésű)' M. tm. 91. | *korka d'iu ti kuas miskiltoz (d'ir sinam)* 'ein schneeschuh gleitet über das hausdach herab (das kämmen der haare)' W. II. tm. 104. | *děram-no ižam aj ižijä dēr-d'elti koškiš papa kajik* 'hej, fejemre feltett sapkám fejünk fölött haladó madárhoz hasonló' M. d. 11. | *turēm-kaban d'eltid tül šēdoz* 'szénaasztagod tetején a szél játszik' M. d. 224. | *milam nuńjos kiz-jilti lobaš kajšijos* 'vörös-fenyő tetején röpködő keresztorrú madarak' M. d. 191. | *tégēz-no gurež d'eljostid lēmē-vu vija šarlasa* 'a keskeny hegytetőkön csörgedezve folyik a hóvíz' M. d. 269. | *džužit gurežen d'iu-łostiz tigilasa džužāyož šundižed* 'über dem gipfel des hohen berges geht die sonne rollend auf' W. I. d. 257. | *džužet-no gurež d'eljostid val vortēkož čeberjos* 'a magas hegycsúcsokon lovat nyargaltatnak a szépek' M. d. 79.

odig-pol lud-keč gilit jo-vilti bižä vilä 'egyszer egy nyúl a síma jégen fut vala' M. 130. | *viznan-ńor-vilti potsa: čoriğ ud kut-ni* 'ha a horogvessző fölött elmész: [az] nem fog majd halat' M. b. 92. | *ana-meža-vilti inmar vetlä: soin aņāž-mežāž girni-no, saptani-no šolik* 'a pásztaföld mesgyéje fölött Inmar jár; azért a pásztaföld mesgyéjét fölszántani vagy bemocskolni bűn' M. b. 119. | *S'olta-bakatir šurās-vilti kot-kitiš miži-kudiro šubāž jualoz* 'S'olta hőse az út mentében mindenütt hódprémes subát kérdezget' M. 62. | *šūd-zorež-velti potēnē kažazliš vekči pēž kulä* 'a fekete tengeren átmenni, papirosnál vékonyabb hajó kell' M. d. 70. | *minam korka jiu tim miskiuāni nolue, tin a-*

deti ug luw-ug! 'von meinem hausdache kann man sogar herabrutschen, von deinem [aber] kann man es ja nicht!' W. II. 108. | *ĩžtagaiez žugem peres kışno jun no tēm v̇l̇l̇ti kuštem* 'der alte weib wichste den hammel gründlich aus und warf ihn über den pfahlzaun weg' W. II. 155. | *solen borysaz mynyz odig murt bin'-jaltškysa deraen dolak mugor vylyti* 'ihm folgte ein mensch mit einem tuche verhüllt über den ganzen leib' Mark XIV. 51 (WIED. Votj. Gramm. 217).

alatt: *ukno-ultiz vetloz kunoka juasa (kežit tol)* 'ablak alatt járkál a háziúr kérdezgetve (hideg szél)' M. tm. 88. | *kwaroja, kwar-ulti mi koškom, žanım; lišoja, liš-ulti mi koškom, žanım* 'lombleveles mentében, lomblevél alatt megyünk mi el, lelkem; tűleveles mentében, tűlevél alatt megyünk mi el, lelkem' M. d. 146. | *jö uuti tšorig kaškem* 'der zug der fische unter dem eis' W. tm. 239.

előtt: *pijos-murtlän a žtız kışno=murt-kä potiz: pijos-murtlän šuräsez uz tupa* 'ha egy férfi előtt egy nő megy el: a férfinak útja nem sikerül' M. b. 86.

mögött: *Pogilän čum-ažaz pi vetlä čum-berjostiz*) kištir karä* 'Poginak hálókamrája előtt legény járkál, hálókamrája mögött *kištir* [hangot] tesz (zörög)' M. d. 104. | *kik apajos beri-šeti* (elativus + prolativusi raggal!) *kik ekejos koškijam* 'a két néne mögött két fiú ment el' MUNK. Votj. nyelvmut. 46. || *so šörti ad'ami gu guddžem no šlapaze ušto karsa so guše puktisa ponem* 'insgeheim (tkp. hinter ihm) grub der mensch eine grube und setzte seinen hut, nachdem er ein loch in denselben gemacht hatte, über die grube' W. II. 52. | *šöd nules šörti šöd pilem liktä* 'fekete erdő mögött vonul el fekete felhő' M. nyelvmutatv. 27. d. 14. | *šöd nuwes šörtid šöd pilem pote* 'hinter dem dunklen walde steigt eine dunkle wolke auf' W. I. d. 152.

mentében: *vaékala-dirja kışno-murt vu-durti vetlä viläm* 'hajdani időben egy asszony a vízpart mentében jár vala' M. 114. | *šusa veš L'ug-šur durti mužemäz krepošan kotirtäm* 'az egész vidéket a Lyug folyó partja mentében várral vette

*) Időhatározó a köv. példában: *minsa, minsa bera-taz punižiräz-ginä šettizi* 'menvén, menvén, végül csak egy kutyafejet találtak' M. 81.

körül' M. 55. | *šizimdon ti durti vanimti'z-ik prak prak tšetšasa potemed lui'z-ke, so'ku pot ta adamnuem pel-doraz!* 'wenn es dir gelingt, längs den ufern von siebzig seen und über dieselben gerade springend zu ziehen, dann steige diesem menschen bis auf die schläfe' W. I. bm. 32. | *lud-durti joz kiškämin* 'a mező oldalán drót van húzva' M. tm. 136.

között: *kik d'e kus p̃ti**) *tšezmer potaloz (dera-kuon)* 'zwischen zwei eisschichten läuft ein hermelin hin und her (das weben von leinwand)' W. II. tm. 14. || *tälä pirsä žiči kionāz piš-pu-uljos polti, susi-pu-polti nullām* 'bemenván az erdőbe, a róka-a farkast fagalyak között, borókafák között huczolgatja el' M. 126. | *lišo-pirtiz, kwaro-poltiz lobitsalid-kä* 'vajha a túlevelün által, a lombos között röpdöstetnél [méhet]' M. 163.

körül: *korka kotirti***) *ši-biñ-gozi* 'ház körül szörkötél' M. tm. 7. | *korka-kotirti vož kuča-pi utisa vetloz* 'a ház körül zöld kutyakölyök ugatva jár' M. tm. 95. | *iz-jurt kotirti jurmeg vorttiņoz (vuko izem)* 'um ein steinernes haus rennt eine wiesel herum (das mahlen)' W. tm. 248.

γ) Ragoš főnév: *inmar-baŋti lobaš jušjosidlän giži-jossi šuštil-kad-ik žualozi* 'az égen át (tkp. isten arczán el) röpködő hattyúknak körmei viaszgyertya módjára égne' M. d. 256. | *tätčasko korkati, trosgäm bergaško, soin kizomiško (čers)* 'szobahosszant ugrálok, minél jobban forgolódom, annál inkább vastagodom (orsó)' Perv. III. 79. (M. VotjSz. 156) | *miłam iče-meñmi kizäti vetliš čuž gur ulo šorjos kad'* 'a mi kis menyünk olyan, mint egy nyírfán járó, sárga mellű nyest' M. VNym. 46. d. 21. | *mi tatiš kili bertomi? vačil müs lobon šürestid* 'mi

*) Időhatározó a köv. példában: *vekči no vekči birkenčimä miškon kuspeti kiñ baštiz? vekči no nazik mugormä budon kuspeti dat baštiz* 'finom, finom takarómat mosás közben ki vette el? finom és gyöngye testemet növése közben idegen vette el' M. VNym. 38 d. 89.

**) Időhatározó: *soki so adamilän kišnoez niris-šeän-ik olo kin jurttiš-josiñiz kartežlän veramezja uj-kotirti čisto pormitüm* 'akkor az embernek a felesége az előbbi módon bizonyos (tkp. valaki) segítőkkel mindent elvégzett férjének mondása szerint, egy éjen át' M. 70.

innen mezen térünk vissza? fiatal méh repkedte úton' uo. 31. d. 42. | *mi tatsi ki_{ti} li_{ktimi}? vašiu no ležon šuresti; mi-ik no tātis ki_{ti} bertomi? šāua no ššipson šuresti* 'welcher weg kamen wir hierher? den weg, wohin der junge bienenschwarm losgelassen wird; welchen weg werden wir von hier zurückkehren? den weg, wo das haselhuhn pfeift' W. I. d. 233. | *odik pol ortēi, kēk pol ortēi ta Ulēn gurtlān uramtiz* 'végigmentem egyszer, végigmentem kétszer ennek az Ulēn-gurt-nak utczáján' M. d. 61. | *uramtid koškiš pijos saj kiržallam* 'az utca (tkp. utczád) hosszant menő legények hangosan énekeltek' M. d. 2. | *Kuzon uramti potēkēm majorān pugit mon lui* 'midőn Kazán [város] utczáján elindultam, egy őrnagygyal találkoztam én' M. d. 20. | *mon odig uj-kotirin ta gorodlān veš ul'ča'astiz (ul'ča-iostiz), pirolka'astiz šur ležo, ta šur-ramān kot-mar ul'čääti, pirolkääti viž vižjalo!* 'én egy éj alatt ezen városnak minden utczáján, sikátorán át folyót ereszték, ezen folyón át valamennyi utczán, sikátorban hidat építék' M. 70. | *mogäti bertini* 'az oldalt eső v. kerülő úton térni vissza' M. VotjSz. 720. | *zariž-kä tu-paljostid kuškod-burjod-kä — ta šori! Kam žoz-kä bod-dorištid (elat.!) kuškod-burjod-kä — ta šori! dukta-kä kotkan mu-virjostid kuškod-burjod-kä — ta šori! koni-kä bižon vugaljostid kuškod-burjod-kä — ta šori! kiž-pu-kä surd-uljostid kuškod-burjod-kä — ta šori!* 'ha a tenger tulsó oldalain keresel, válogatsz [t. i. virágport] — idefelé! ha a Káma partjain keresel, válogatsz, — idefelé! ha a fajdkotkodácsoló dombokon keresel, válogatsz, — idefelé! ha evet-futotta buczkáson keresel, válogatsz, — idefelé! ha a veresfenyő-berkek aljában keresel, válogatsz, — idefelé! M. d. 257.)*

*) A prolativust *kuža* névutóval is ki lehet fejezni; néha pleonasztikusan ez is fölveszi a -ti ragot, pl. *pugitad potsa ej-kä važsasal ali-no vetlisal uram-kužati* 'ha elibéd menvén, nem jöttem volna veled össze, utczád hosszában járnék most is' M. d. 164. | *žačurej kužati mi vetlim* 'a ž. [patak] mentében jártunk mi' 185. | *ju(?) šur kužati mēnon vetlon šamen med pumiško-mi mēnen űaten!* 'wenn ich den fluss hinab ziehe, lass mich den biber, der otter besegnen' W. I. i. 47. — Vö. *vu küža žažaged ujaloz* 'a víz mentén a lúd úszik' M. d. 193. a).

2. Zürjén.

α) Határozószók: *si-ponda tuj vilē, kīt kolē vōli munni arkerejli vōvjasēn, naja rodtēdisni ōtikēs as kostsinis bīdtē ōnina sōmin kulēma* 'azért az útra, a hol a püspöknek el kell vala hajtani (tkp. lovakkal menni), lefektettek egyet maguk közül, mintha csak most halt volna meg' POPOV: UF. II. 27. | KP. *keti* 'welchen weg' GENETZ, SUS. Aik. XV₁. 11. | *una vijjim munisjas seti* 'sokan vannak, a kik azon járnak' Máté 7, 13. (UF. II. 83) | KP. *síti* 'jenen weg' GENETZ, SUS. Aik. XV₁. 21. | KP. *ýtiti* id. 8. | KP. *tėti* id. 16. | KP. *ésti* 'diesen weg' 9. | KP. *tāti* id. 16. | *tašti pañ puktistni* 'drauf leg' ich nāpfe und löffel' WICHMANN, SUS. Aik. XXI₃. 39.

β) Névtutók; fölött: *una že jōz voľsalisni assinis paš-kōmjas nisō tuj vilti* 'a sokaság legnagyobb része pedig felső ruháit az útra teríté' Máté 21, 8 (UF. II. 50) | *pocōs vilti* görd aj-kurōg kotōrtō (*bi lomtišō sartasōn*) 'über den zaun springt ein roter hund (brennender kienspan)' LYTGIN, Syrjānische sprachproben. SUS. Aik. X. 36. | *žolis munō vit kar (nōris) vivti, mačis munō kvijt kar vivti* 'das hölzchen fliegt über fünf städte hin, der ball fliegt über sechs städte hin' uo. 25. | *Petir munigen kītce-ke bazar vivti azis assis paškōmsē bazariš* 'Péter valahová menvén a piacon át, meglátta a maga ruháját a piacon' POPOV: UF. II. 36. | *tšokty menym asdinad lokny vavvyty* 'gebiete mir, zu dir über das wasser zu kommen' GABELENTZ, Grundzüge der syrj. gramm. 42. | P. *vōvis jōr vivōt četčevtōm* 'a ló a kerítésen átugrott' ROGOV: UF. II. 58. *a si-vōsna i olē tani vivti tōždištēg* 'él is a miatt itten (e világon) aggodás nélkül' POPOV: UF. II. 12.

alatt: KP. *ulót, ulti* 'unten hin, unter — hin' GENETZ 10. | *nin pos ulti bajdōg kotralō (požnašōm)* 'unter einer bastbrücke fliegt ein schneehuhn aus? (das sieben)' LYTGIN 36.

mellett: *vetligān Galilejskāj morje dorti, azis kik vokās* 'mikor pedig a galileai tenger mellett jár volt [Jézus], láta két testvért' Máté IV. 18 (UF. II. 79) | KP. *dorot* 'an — vorbei' GENETZ 17.

vetlišjas že si dinti omōltisni sijes 'az arra menők pedig szidalmazták vala őt' Máté 27, 39 (UF. II. 53) | *Jisus munō*

naja dinty 'J. geht an ihnen vorüber' Máté 20, 30 (WIEDEMANN, Syrj. Gramm.¹ 96.) | KP. *dinót* 'an — vorbei' GENETZ 17.

mögött: KP. *bokot* 'an vorbei' GENETZ 29. || P. *podanitijan munisö va dorö mijan karta böröt**) 'a ti marháitok mentek a folyóhoz udvarunk mögött el' Rogov: UF. II. 61.

P. *von menčim meža sajet ičkis* 'testvérem az én határomon át (tk. belül) kaszált' Rogov: UF. II. 63. | KP. *sájet* 'hinter — vorbei' GENETZ 21.

között: KP. *šörot* 'mitten durch' GENETZ 20. | *mort nem-taj menim koñörlä, šöröd loas kilavni, ponsö, dosö abu aživni* 'so muss ich, armseliger mensch, mein ganzes leben mitten auf dem wasser schwimmen, ohne dass ich ein ende, einen strand sehe' LYTKIN 39. || KP. *kospot* id. 12.**)

körül: öti *vokis munas, jen kĩa gögörti kicoltas, mödis pör-na mödödéo (pać lomtišöm)* 'ein bruder geht und geht den himmelsrand umher, ein anderer rüstet sich noch aus? (der brennende ofen)' LYTKIN 36.

előtt: *kyltysny dy veštöd* 'sie schifften an der insel vorüber' WIEDEMANN, Syrj. Gramm.² 217.

γ) Ragos névszók: P. *sija tujet roč mort sipora čeri dođen munöm* 'azon az úton akkor egy orosz ember ment halteherrel' Rogov: UF. II. 65. | *tuiöd mynyg me sulik pösaly*

*) Időhatározóul is: *siponda kollisjasis Joannēs doktisni sije enovtlini i kivzini silis norasemsē börti, kor bögortas voas* 'azért János kísérei ajánlották neki, hogy hagyja el, s hallgassa ki az ő panaszát későbbben, mikor haza jön' Popov: UF. II. 25. | *svjatěj Feodor, kodı börti völi arkerējın* 'Jedekjesa vičkoin, ičet dirjıis völi jursadtēm' 'szent Tivadar, a ki későbbben püspök volt az odessai egyházban, kis korában nehéz fölfogású volt' 20. | *i vižomistään nēlāmin lun i nēlāmin voj, sibörti čigjali* 'és mikor negyven nap és negyven éjjel böjtölt vala, végre megérkezék' Máté 4, 2 (UF. II. 78).

**) Vö. még a *kustty, kosti* névutót, melyre csakis időhatározói példáim vannak: *syja suys najaös jona venšem kustty* 'er fand sie in grossem gezänk' WIED. Syrj. Gram.² 209. | *no si-kosti čukarmisni popjas* 'a közben összegyűltek a papok' Popov: UF. II. 21. | *pukalö setön, kod-kosti me vetla kelmisni šetsaň* 'üljetek le itt, míg elmegyek és amott imádkozom' Máté XXVI. 36 (UF. II. 50).

'den weg entlang gehend habe ich mich ganz erhitzt' WIEDEMANN, Syrj. Gramm.² 127. | *ne kod ez lyst vetlyny syja tujed* 'niemand getraute sich diesen weg zu gehen' Máté VIII. 28 (GABELENTZ 60).

3. Magyar.

azonnan (olv.: *az onnan*) *muloc* (prætereuntes) *karomlac-uala ötet* MünchK. 68. | *mynd kyk onnan mulnak wala*: prætereuntes JordK. 447. | *kereskedő emberök hogy onnaton mennének, az zamart elragadák* ÉrsK. 314. | *tertenek, hogy az ő zalagossa onnan menne lowa hatan* 547. (NySz. 1128.) || *mert mellőle keel vala el mennyi*: quia inde erat transiturus. ÉrdyK. 140. | *Zent egyházat nem tizteletem, mikor mellőle elmentem* VirgK. 6. | *Ámán az királytól ottan kiméne, Mardochéus mellől haza erede* RMK. II. 286. | *El ne mennyi mellől ec*: non despicies ea KÁR.: Bibl. I. 78. | *Ezeket olvasta Balduinus, de főle-mellől bocsátotta* PÁZM. Luth. V. 29 (NySz. 728.) | *A mi iot mondanac el veszem túllóc, a mi gonoszt, az főlem mellől bochatom* TELEGDI (NyF. XVIII. 43.) | *Te arra à beszedre sem tudtal semmit felelni, es azért mégý efféle tragar beszedekkel el mellőle uo.**)

4. Vogul.

a) É. *akw'-mat-ért takkät nē-lunt num el ti mini* 'egyszer csak egy magányos nöstény lúd megy ott fönn' MUNK. Vog. Népk. Gyűjt. I. 53. | *sēmél vitép tēpiŋ Ta'lt vitet jolél xajtne la'ilij nāj xājne noltē Lēplä-sünt ājkä ünliälä* 'fekete vizű táplálékos Szoszva vizében, lent futkosó lábad istennőcske szálló földfokán, L. torkolati öreg uralkodik' II. 136. | *juił nājiŋ xān iiw* 'hátnál a tüzes fejedelem jön' I. 8. | *xāp jērél xuji* 'a ladik oldalvást fekszik' VogNyjár. 25. | *KL. khōp poqχél punilēm* 'a ladikot oldalt helyezem' uo. 119. | *AL. üt-aš-māntél állä mīnenti* 'a víz felszíne mentében a folyón fölfelé megy' uo. 160. | *K. löŋkh-māntél jōmi* 'az út hosszában jár' uo. 205. | É. *ēntēp-jor-*

*) Valószínűnek tartom, hogy az *körül, alul, fölül* stb. határozószók, illetve névutók részben az ilyen prolatívusi használat folytán vettek föl locatívusi jelentést.

pasél supí' ti sa'irépestä 'az övhely tájékán íme ketté vágta' uo. 19. | *kātem jiw-tq̄w lāpi pasél joxti* 'kezem a fa ágernyőjéig ér' uo. 20. | *sapām-mowél xūrēm-sos jāṅxāsēm* 'egy dúcz körül háromszor fordultam meg' VogNépkGyűjt. IV. 83.

b) É. *mōrt minēm mā-tēnnēl q̄s ti minei'* 'ismét azon helyen mennek el, melyen előbb mentek (tkp. előbb járt helyükről...)' MUNKÁCSI, VogNépkGyűjt. I. 24. | *nērpīy jāmtuw gulanā tūjtnēl xartxate'it* 'festett kantárfékjének bojtjai a hóban vonszolódnak' IV. 141. | *mā-sajnnēl minān, vāṅkāti ul voss roxtēptawē!* 'menjete a sík föld mögött (MUNKÁCSINÁL: mögüll), hogy az ester réntehenet meg ne ijesszéték!' IV. 142. | *xūrēm jiw sajnnēl kwonēl mowēltāln!* 'három fa távolnyiról kerüld körül!' III. 76. | *talkwē jiw talxā pasnnēl ājkā jāmi* 'alacsony fának csúcsa vonalában (távolában, magasságában) jó az öreg' III. 510. | *xasné jāmēs pasnnēl ti joxts* 'már fölismerhető jó közeli távolba jutott' IV. 141. || *akw' saṛānnēl lilij noxs nāṅx xāṅxi* 'egyik hajfonatán eleven nyuszt hág föl' II. 301. | *manēr nan am pajtāmṛēmnnēl vote'in?* 'mit símogatsz te arczomon (tk. törölsz arczomról)' Vog. Nyelvj. 8. || *palārā pasnnēl sūp ness nē'imtawēs* 'füle tájékán csaknem hogy megkötözte' IV. 143.

5. Osztyák.

É. *nōmelta-gi manlən* 'ha fönt mégy' PÁPAY: UF. XV. 44. | *ilta manəm kurəy uaiṇa tūsa ali nōmelta manəm toxləy uaiṇa tūsa?* 'alant járó lábas állat vitte el, vagy fönt járó szárnyas állat vitte el' uo. 79. | *si iəṅ'k xoza ilta-svṛāt mandī tvṛà kašləyən* 'a vízhez alant járó utat keresnek' uo. 45.

É. *lou xoṣṇəl èuəlt iuṇəm èuī nāluāltšam xoṇa kātllsa* 'a köztük jövő leányt a Nyilforgács-férfi elkapta' PÁPAY J., Északi-osztyák nytanulm. NyK. XXXVI. 358. | *xvlà èuəlt kol iəṛəs* 'a halottra kötelet kötött' 375. | *kōrdi-kolna iəṛman iuṇ èuəlt ollət* 'vaslánczczal vannak a fához kötözve' XXXVII. 170.*) | *iəṅ'g ilb(i) èuəlt sidi manləyən* 'a víz alatt így mennek' XXXVI. 392. | *i uās ilb(i) èuəlt manlət* 'egy város

*) Vö. mordv. E. *odīzatné laṅga* (prol.) *jakstere karks karksaž* 'über die kleider ein roter gurt gebunden' PAAS. SUS. Aik. XII. 7.

aljánál mennek' 394. | *uas-χādət kut èuəlt sisi si nāuərliil* 'a városi házak között ugrál így [erre felé]' XXXVII. 34. | *nāuē lauəŋ χoi uas numb(i) èuəlt iil* 'fehér lovas ember jön a város felvége irányában' 55. | *lou iŋŋəm tɔɾ à iəl èuəlt māzəŋ selta uək an' tusa* 'az ő járta hely felől (o: hely felé) talán mégse vitték volna el örökre' 166—7. | *χāt-libəl pələ tungətt èuəlt lās si iis* 'a ház belsejébe a mohok mellett hó jött' 184. | *mà mutràjəmna uəntləŋən oɾən numb i èuəlt ləskədà!* 'az én fortélyommal ezeket a forgácsokat a fejed fölött hajtsd el!' 193. | *sàgər sil èuəlt ioɾo-iis, sàgər sil èuəlt sòstal itna āləŋ-sɔɾət ioxtəs, tās si-louəttē iūumal* 'a legelő széléről visszajött, a legelő széléről (o: szélén) lépve reggel tájban jött vissza, a nyáj olyan nagy lett' 195. | *pəm-χorbi-χoi selta sēuərməla, alti kəzəl tal tɔɾ à èuəlt manl* 'aztán a Fűforma embert megvágja, a kardja üres helyen megy' 267. | *χàn-èui numb i èuəlt sisi manl* 'a királyleány fölött így megy' 267. | *uas-numb i èuəlt manda pidəs* 'a város fölött kezdett menni' 269. | *χàn-èui mut-ràjəŋ ləkàrəl pilna mur kut èuəlt sòzilijəŋən* 'a királyleány a tudós orvossal a nép között lépdel' 372. | *oɾəŋ pan oɾəl èuəlt χōlēm pus soxməß iəm pōnlamən il-pōnləlmən* 'a fejes fővenypart feje irányában, a háromszoros czérnából [font] keze-hálóinkat behelyezzük' XXXVIII. 116. | *χosəŋəŋ χàß χosəŋəl èuəlt selta manlēm* 'oldalas csónakja oldala mellett megyek [tovább]' 120. | *puzəŋ pan puzəl èuəlt āləmləmən* 'a villás végű fővenypart vége irányában [meg]emeljük' 123. | *kāt iux sa i èuəlt tē ētsət* 'két fa mögénél errefelé tartottak (tkp. jöttek)' 123. | *χàß i-pēlək èuəlt iirəl igi nox-ētl langərləl-kəmna* 'a ladik egyik oldalánál az öreg apja [úgy] a válláig följön [a vízből]' 148. || D. *čipəŋ-məgdep jaχ ār tunt jim pēndīva jān-χantūdōt* 'das zahlreiche gänsevolk mit höckerigen brüsten führte(?) sie längs des schönen weges fort' PATKANOV, Die Irtysch-ostjaken II. 186. | *kāt poχ puŋédīvet menōt* 'a két fiú mellett megy' uo. 66. || D. *čānč vičīvet čupa χojāi* 'bis zu den knien wurden sie in stücke gehauen' uo. 62.*)

*) Vö. a mordvinban is prolativusszal: M. *otsu ervānānts kockāravat panarinza, pilmānžavat šormanza, sur-preavat ožanza, kener-pakārğa šormanza* 'die hemde der

6. Cseremisiz.

kE. *tužec ok li kajaš, mülande* (v. korno) uron 'ott nem lehet jární, a föld (az út) el van hordva [a víztől]' REGULY cser. mondatai 869. sz. (NyK. III. 139.) || kCzar. *küšacən kašša šamlə šam türlə ka'jak* '77 in der höhe fliegende verschiedene vögel' PORKKA, Tscher. texte SUS. Aik. XIII. 32. | *küšacən čoņeste'n-košša čala türlə-türlə ka'ket ulo* 'du hast allerlei hochfliegende vögel' 17. | kP. *me'ay kudaleš imbalé* 'eine hase läuft auf dem eise' GENETZ, Ost-tscher. sprachstud. SUS. Aik. VII. 1. | nyK. *moren iβəletsən kədaleš* 'der hase läuft über das eis hin' RAMSTEDT 197. | *kərd(k)-βəlets* 'vom berg herab' RAMSTEDT 18. | kUr. *aramat jəmatš koštəlden* 'a fűzek alatt járdogálván' WICHMANN, Mutatvány az urzsumi cser. költészetéből NyK. XXXVIII. 231. | *onđžəťš uz-ak aβ-ak kombə mōdən ka'iat* 'elül a gúnár és a liba játszva járnak' 215. | kCzar. *tuđən šengac rəβəž laškart šoret čəlt kočken patare'n* 'hinter ihrem rücken frass der fuchs alles, sowohl die nudeln als die milch auf' PORKKA 10. | kP. *ar ludo šungalteš-at, šengelčənže i r(ə)lma* 'wenn die ente taucht, so friert hinter ihr das wasser' GENETZ 47. | kUr. *šengəťš žə kəlmen miə* 'utánuk [a víz] jéggé fagyva jön' WICHMANN 215. | nyK. *olitsə βokšatsən kornə keə* 'der fusssteig läuft in der mitte der strasse' RAMSTEDT 102. | kCzar. *uremet pokšecet andəlcet kajaleš* 'mitten auf der strasse ein hausierer geht' PORKKA 54. | kUr. *pəsə pokšəťš oš alša kudaleš* 'a mező közepén fehér herélt ló vágat' WICHMANN 216. | nyK. *imhi-lišətsən it ke* 'geh nicht in die nähe des pferdes' RAMSTEDT, Bergtscheremiss. sprachstud. SUS. Toim. XVII. 69. || nyK. *ku-rižən pört-kutanⁿ-gitsən aškedəš* 'er steigt am giebel des königliches haus vorbei' RAMSTEDT 179. || *püäšta βəət m^əlänem kongla-də'ngits* 'im damme geht mir das wasser bis mitten an die brust' RAMSTEDT 143.

älteren schwiegertochter sind bis zu den knieen, ihre ärmel bis zu den fingerspitzen, ihre stickereien bis zu den ellenbogen' AHLQVIST, Versuch e. mokscha-mordw. gramm. 136.

7. Finn.

α) *partitivus* (eredetileg *ablativus*) ragjával: *ja oravan pitää hypätä tien suuntaa* 'és a mókusnak ugrálni kell az út irányában' Suom. Kansansat. I. 2. | *no, nyt hän oli suruissaan jä kävi yhtä katua ylös, toista alas* 'no most ő bánatban volt és járt az egyik utcán föl, a másikon le' II. 46. | *nyt he läksi yhdessä vaunulla ajamaan sitä kultaista siltaa* 'most ők elindultak együtt kocsin azon az arany hídon' II. 10. | *hän m ä k e ä laskepi* 'ő lebecsátkozik a dombon' I. 179. | *astui immet pilven äärtä* 'a leányok a felhő szélén jártak' Kalevala IX. 48. | *yks'on juoni juostaksesi naisten neulojen neniä, tuosta toinen käyäkseksi miehen miekan tutkamia, kolmas koikutellaksesi uron tapparan teriä* 'egy sort kell szaladnod a nők tühegyein, azután másodikat járnod a férfiak kardjának hegyén, harmadikat imbolyognod a hős harczi bárdja élén' XVII. 19. | *kaikkein jokien ja kanavain jäitä taidettiin hevosilla kulkea* 'valamennyi folyó és csatorna jegén lovakkal járhattak' Bud. Finn nyt.² 141. | *juoksi isänsä takaa* 'futott az atyja után' 112. | *észt: ahna alt läpi minema* 'am fenster vorbei gehen' WIEDEMANN, Gramm. 545. | *pařt käib ujudes alt vee* 'die ente schwimmt unterhalb der oberfläche des wassers' 334. || *niin veivät venon vesille, soutelevat... ympäri Nevan jokea, Nevan nientä kiertelevät* 'hát a csónakot a vizre vonják, evezgetnek a Néva folyó körül, a Néva fokot körüljárják' Kal. XLVII. 137. | *észt: pū ümbert peab rohu ära katkuma* 'man muss um den baum das gras ausjäten' WIED. 568—9. | *üks käzi võttis ta kaela ümbert kihni* 'ein arm umschlang seinen hals' 569. — Pleonasztikusan a *myöten* 'szerint, mentében' névutóval is: *mene sie m ä k e ä myöten* 'te menj a domb mentén' Kal. XXXII. 356. | *ajoi lehmät suota myöten* 'a teheneket a mocsár mentén hajtottá' XXXIII. 3. | *ne kaksi mentiin hyvää tietää, kolmas työnnettiin metsään lehmien polkua myöten* 'azok ketten jó úton mentek, a harmadikat a tehéncsapáson küldték az erdőbe' Suom. Kansansat. II. 85. || *kulkevat syvemmälle yhä, kunne sei-soo ukko jo leukapieliään myöten vedessä* 'egyre mélyebbre mennek, míg a szegény öreg már az állkapcsáig áll a vízben' Satuja ja tar. II. 193. | *poika vieähän setahan, ... joss'*

on verta vyötä myöten 'a fiút a háborúba vinni, a hol a vér övig ér' Kanteletar III. 59. (331. l.)

β) ablativusi raggal: *koira tulee metsästäjään edeltä* 'a kutya a vadász előtt jön' Bud.² 109. | *viskasi hänet taivaasta maahan, niin että hän keskeltä puoleksi katkesi* 'ledobta őt az égből a földre, úgy hogy középen ketté tört' Satuja III. 82. | *pääsky löyhähti sieltä variksen päältä pois* 'a fecske elröpült ott a varjú fölött' Kansansat. I. 240. || észt: *eksis tēlt v. tē pealt ära* 'er verirrte sich auf dem wege' WIED. 346. | *pūdke ikka edesi sāda, ja ärge väzige tē pealt ära* 'er strebt immer vorwärts zu kommen und ermüdet nicht auf dem wege' 589. || *nuuri hajoitetiin kaupungin ympäriltä* 'elszedték a város falát köröskörül' Bud.² 110. | *makasi hän hiiloksella, vaikka koko huone oli palanut ympäriltänsä* 'ő ott feküdt a parázstüzön, ámbár az egész ház elég körülötte' Satuja IV. 169.

γ) elativussal: *että nähdään, mistä on orava tien suunnan hypännyt* 'hogy lássák, hogy a mókus merre jelölte ki ugrásával (tkp. ugorta) az út irányát' Suom. Kansansat. I. 2. | *ja sitten tulee elefantti tiepuolesta* 'és ekkor egy elefánt jön az útfélen' II. 91. | *ja he sivu mentiin pojasta* 'és ök elmentek a fiú mellett' II. 89. | *niin sitten näki toinen, että nyt meni sivu siitä rahakukkarosta* 'így azután meglátta a másik, hogy most elment ama pénzes zacskó mellett' II. 65. | *kuka on riskimpi hyppämään haudasta yli* 'a melyikük a legfrissebb átugrani a vermen' Kansansat. I. 22. | *lentäen alituiseen aatrasta ja sepostä päälitse* 'szakadatlan az eke és a kovács fölött repülve' Satuja I². 22. | *kumpika ennen pääsee päälle koskesta* 'melyik jut föl előbb a vízesésen' Kansansat. I. 262. | *laiva kulki Saiman kanavasta alas* 'a hajó a Saima csatornán lefelé ment' SETÄLÄ, Finska spr. satsl. 51. | észt: *tulli mäest alla* 'er kam am berge herab' WIED. 329. | *läks seinästä üles* 'er stieg an der wand hinauf' uo. | *hüpas mulgust üle* 'er sprang bei der zaunöffnungstelle hinüber' uo. | *ja kaksi läksi vähän jällestä* 'és kettő ment kevéssel utána' Kansansat. II. 78. | *se lentää lintuna sitten laivan perästä* 'az madárként repül aztán a hajó után' II. 6. | észt: *tema käis pärast mu* 'er ging hinter mir' WIED. 558. || *juoksee polvesta merehen, vyö-lapasta lainhesen* 'a tengerbe fut övig,

a hullámokba övesattjáig' Kal. XLV. 121. | *meni... merehen, sukkarih masta sulahan, vyötäröistä veen sisähän* 'ment a tengerbe, harisnyakötőig a hígba, övedzőig a vízbe' XV. 246. | *tuoll' on pieni poikuesi, ... onp' on suossa suoniv-
vyöstä, kankahassa kainalosta* 'ott van kis fiacskád, a mocsárban van derékig, a homokos mezőben hónaljig' L. 417. | *itsen lauloi Joukahaisen, lauloi suohon suonivöistä, niittyhyn nivuslihoista, kankahasen kainalosta* 'magát Joukahaint ledalolta, ledalolta a mocsárba derékig, a rétbe esípőig, a homokos mezőbe hónaljig' III. 327. | *vyötäis-
tään myöten oli ukko-rukka jo sillä tapaa vedessä* 'derékig volt már a szegény öreg ily módon a vízben' Satuja II. 192. || *repo juoksenteli ympäri haudasta* 'a róka a verem körül futkosott' Kansansat. I. 102. | *teidän pitää nyt... morsiamil-
tanne semmoiset kämmentä leveät vitjat saada, jotka kolme kertaa
aivan ummellehen käyvät mun linnastani ympäri* 'nektek most menyasszonyotoktól olyan tenyérnyi széles lánczot kell kapno-
tok, a mely háromszor érjen körül egészen váram körül' Satuja II. 104.

8. Lapp.

S. *alêlt ta vārē manāi* 'e hegyek nyugati felének men-
tén ment' HALÁSZ, Svéd-lapp nyelv VI. 5. | *lulêlt ta vārē
manāi* 'e hegyek keleti oldala mentén ment' 63. | *orjêlt vārē
mannā* 'hegy déli oldalán megy' 87. | *tā pe tē pōhtin pa d'êlt
sū* 'íme fölötte jönnek' V. 230. | *te karjjele čuorvu ma yēt* 'az-
után a karjelek hátulról követték' NyK. XXII. 316—7. | *kihči
ma yêlt taite fēslakūt* 'utána néztek a jégyseseknek' Svéd-lapp
ny. V. 207. | *jiehtie' tussä, ijjie [mū] min'êlte talovu'* 'mondd
neki, ne jöjjön utánam' NyK. XX. 218. | *hānan min'êlišt'e
tije hapkie hāl'etie* 'a tyúk után az ölyű röpült' uo. 107. | *tē
tallē vagza son tām jukalvēs ālbmuka owtolt* 'hát elment a
lakodalmas nép elé' Sv.-lp. ny. V. 149. | N. *dē rakka bodi
outalt* 'kam ihm das hündchen entgegen' QVIGSTAD, SUS.
Aik. III. 19. | S. *vuörnese puiti mijjēn autelište* 'farkas jött
elénk' NyK. XX. 111. | *monnā' waccien autste* 'mi ketten
előre megyünk' uo. 219. | *č'ikā mäh hčēlēst mēhein tāfū ja
vūhča* 'az erdő szélén fut hókorcsolyán, erdős vidéken és lőtt'

Sv.-lp. ny. V. 111. | *čw'ikā varrêlest* 'a hegy mellett fut hó-koresolyán' VI. 164. | *tē porrāsumūs voidnā, ākte akte olmaj pōhtā tū muppēu pēlēu ēnūst* 'látja az idősebbik, hogy egy ember jön a folyó másik oldalán' V. 49. | *almač monū pāltast vēhka tutne pēlēn* 'egy ember szalad kettőnktől oldalvást a tulsó oldalon' V. 53. | *jus talle tat pūcas lē tāwtau ožžum kaiikkaist sijist, tē talle kaiikka kēðkē čūdđi omās kēlain, vala jus lē pāra aktat sajēst ožžum tāwtau, tē čūdđā pāra akta kēðkē* 'ha most a beteg a betegséget minden helyen megkapta, akkor az összes kövek szólnak különböző hangokon, de ha csak egy helyen kapta meg, akkor csak egy kő szól' V. 251.

II. A mozgás vagy cselekvés vmin át, keresztül történik.*)

1. Votják.

α) Névutók: *ukno-pirti tođi čozmār potaloz (veñ-pirti sinīs vetlä)* 'az ablakon át fehér menyét járkál (a tűfokon át jár a czérna)' M. tm. 38. | *tui birdžet pirti, tui kullšo pirti, azves kullšo pirti salđžiško* 'durch den messingenen knopf,

*) BÜDENZ az ilyen esetekben egyszerű, honnan? kérdésre felelő helyhatározókat lát, s a nyelvérzék — szerinte — azt, a min valami keresztül megy, még ahhoz a térhez számítja, a melyből az illető tárgy kiindul (Finn nyelvtan²: 96). Véleményem szerint azonban ez csak a prolativusnak egy speciális faja, melyben a mozgás nem egy vonalon, hanem bizonyos — bár néha szűk — térben megy végbe. Fölfogásomat igazolja a mordvin nyelv is, melyben csakugyan a prolativus ragja jelöli az ilyen határozást. Pl. E. *ańčak liš kēy kška, udolonzō livtās šēžaka* 'kaum war es durch die tür hinausgetreten, so flog eine elster' PAASONEN, Proben der mord. volksliteratur. SUS. Aik. XII. 122. | *tongik prāt val'mava!* 'stecke deinen kopf durch das fenster' 95. | *val'mava vani, kēy kška a kelgi* 'es schaut durch's fenster, liebt nicht durch die tür [zu schauen]' 65. | *moñ uli řevēnem, vařava tikšet tarkši* 'ich habe ein schaf, durch ein loch zieht es heu her' 45. | *praš jaščik vařava* 'sie fiel durch das loch im kasten hindurch' IX. 236. | *véřmařava pañimim* 'sie trieb mich weg durch das rauchloch in der wand' IX. 234. | *čirga meže a jutavi?* 'was kann nicht durch den wald passieren' XII. 71.

durch den messingenen ring, durch den silbernen ring spucke ich' W. I. bm. 35. d. | *ukmīs tuggon pīrti peltiško* 'ich beschwöre durch neun schlösser' W. I. bm. 35. b. || *čož-žažg-pijostā niriš-ik šur-vilā pottikid*: *derām-pijad ponsa soz'-ultid potti* 'midőn kacsá és lúdesibéidet legelsőben a patakra hajtod: ingkebeledbe téve, ruhád előrésze alatt bocsásd ki [őket]' M. b. 30. | *čumīn koli, uromā, ošätiz pīrsa, viž-ultiz potsa* 'a leánykamrában hálтам, kedvesem, bemenvén az ajtón, kijöven a padló alatt' M. d. 100. | *voč yma pyrys' kōtaž vaškā, ulti-no potā* 'alles in den mund gehende steigt in den bauch hinab und geht unten durch hinaus' Máté XV. 17 (WIED. Votj. Gramm. 214).*)

β) Ragos névszók: *kijlān šulmītiz ku-kū potāmed luoz*: *soki ta adāmijāz vedna* 'a midőn a kígyónak szíven átmehetsz: akkor ígēzd meg ezt az embert!' M. 177. | *korkan koli, uroma, ošätiz pīrsa uknoätiz potsa* 'a szobában hálтам, kedvesem, bemenvén az ajtón, kimenvén az ablakon' M. d. 100. | *ataž čog-ginā ošätiz pīroz* 'a kakas egyenest betoppan az ajtón' M. 122. | *šodderemeniz šobirtisa keltisa atšiz ošti uskisa uuem* 'er zog sein kamisol an, ging hinaus und stellte sich an die tür um zu schauen' W. II. 84. | *žinggīr-no žanggīr kapkati žinggirtisa en pīri* 'durch ein knarrendes, rasselndes tor geh' nicht hinein, wenn es rasselt' W. I. d. 86. | *niulen kenasaz pīrodi-ke, kapkati en pīr(ε) kuimatiz* 'wenn ihr in die kammer der jungfrau geht, geht nicht durch das tor, sondern über den plankenzaun' W. I. d. 112. | *uańze kuja košak'ti pedla* 'er wirft alle zum fenster hinaus' W. II. 167. | *tūr uknotid utimē-no* 'a földalón levő ablakon benéztünk' M. d. 86. | *tatči vusa, kartež uknoätiz kišnoezleš dusimzā adžām* 'hazaérvén a férj, meglátta az ablakon keresztül feleségének

*) Pleonasztikus raghasználattal: *a keštagaiez tīm uame-nīti tettasa pegdžem* 'der ziegenbock aber sprang über den pfahlzaun und entflog' W. II. 155. | *tir-vamāntid kišnomurt-kā potaž*: *tušmonjos tiredleš uz kiškalā-ni* 'ha fejszédén keresztül egy asszony ment: az ellenséges szellemek fejszédőtől nem félnek majd' M. b. 90. — Vö. *pinaljos tir-vamān potosa*: *uz budā-ni* 'ha gyermekek fejszén mennek keresztül: nem nőnek majd meg' M. b. 89.

szeretőjét' M. 133. | *odig lud=keč-pi-ginā pegžini vuām polat-vilišān šod uknoāti tātcisa* 'egy nyúlfiók menekülhetett meg csak [úgy, hogy] az ágypolezről a fekete ablakon keresztül ugrott' M. 119. | *pegžemjos uknoti no kiti tekčisa, potisa koškiljam* 'a szökevények az ablakon át s a hol [lehetett] kiugorván, elementek' M. VNym. 5. | *tör uk'notidi sin šotimi bid(i)rijo d'irsides sinani* 'durch das obenfenster reichten wir euch einen kamm, damit ihr eure krausen haare kämmeten' W. I. d. 194. | *töd'i korkāuen murjotiz d'ez ka-ik potoz tšingiosiz* 'durch den schornstein des weissen hauses zieht sich der wand einem drahte ähnlich' W. I. d. 56. | *anaiz gurze estem dīr murjotiz tšingiz pots dīr* 'meine mutter hat wohl den ofen geheizt, [da] der rauch aufsteigt' W. I. d. 277. | *morjoti šinez potā-dīr* 'a füst kijön a kürtön át' M. VNym. 26. d. 8. | *mon gužakim jopurtijā pīrsa, birāktām vuo purtijāti potko* 'midőn én fölkelek, a jeges katlanba bemenvén, a forró vizű katlanon át jövök ki' M. 72. | *so pašātiz adamileš veš čorigzā šurās-vilti kujasa keltām* 'ezen a lyukon át az embernek összes halát kidobta az útra' M. 125. | *so parez vuž urobo-tigili uštoti pir pottisa* ... 'nachdem du diesen dampf durch das loch eines alten wagenrades hast strömen lassen ...' W. I. bm. 18. | *mužiem visti vetle vis-numir* 'durch die erde kriecht der spannenwurm' W. I. bm. 35 f. | *kare-ke minodi, arššati mi'ns: arššati šures tuž šoner* 'wenn ihr in die stadt geht so geht durch Arsk: durch Arsk ist der weg sehr gerade' W. I. d. 112. | *vetlyz karjosti-no gurjosti-no* 'er wandelte durch städte und dörfer' Lukács XIII. 22. (WIED. Votj. Gr. 33.) | *vetlä vutem intyjosti* 'er wandert durch wasserlose orte' Máté XII. 43. (Uo.)

ačiz kudokū mēnā gurežjos-dēlti, busijosti, čoškēt-ažti 'maga messzire megy hegyek tetőin, mezők mentében, síkságon át' M. 92. | *čut, gorib peres kišo luditi, vetleno, otiš višak jüez šiä (šurlo)* 'egy sánta, púpos asszony megy a mezőn át, s onnan minden gabonát leesz (sarló)' M. VNym. tm. 117. | *mon orłštitilad ludžidi, tel-kešen šidisa* 'ich passierte ihr feld, wirbelwind spielend' W. II. 166. | *jagāti potim jur jugitja, viž-vilti potim val-pid kwaraja, šod tālāti šala čipčämja* 'átmentünk a fenyvesen a fenyőszurok világánál, átmentünk a

hidon a ló lába hangjánál, átmentünk a fekete erdőn császármadár füttyénél' M. d. 155. | *śures kuža teleti puņiskiz gon-diren* 'auf dem wege kam ihm im walde ein bär entgegen' W. II. 114. | *mi tatsi kiiti liktimi? šala no čibsono lagjostid* 'mi ide mezen jöttünk? császármadárfüttyülő fenyvesen át' MUNK. VNym. 31. d. 42. | *śöd nuu oskiti pir potimi* 'wir wanderten durch einen dunklen wald' W. I. d. 144. | *śurdeti poti tui tiuin; lageti poti žur tiuin; inmeti likti in tiuin* 'ich wanderte durch den birkenwald bei dem scheine einer fackel von birkenrinde; ich wendete durch den fichtenwald bei dem scheine einer fackel von teerholz; ich kam durch den himmel bei dem lichte des himmels' W. I. d. 407. | *sonil daskiktož tšož vetlem tšattšaiti* 'das mädchen wanderte zwölf tage im walde' W. II. 156. | *koñi-bizon vugalti koškom, šala-šupson śurdäti koškom, dukta-lobžon vir-jilti koškom* 'evet futotta buczkásan megyünk mi át, császármadárszopogató nyíresen megyünk mi át, fajn röpködő domb tetején megyünk mi át' M. d. 146.)*

ta-berä taše murt veš duñneäti volkkoz 'ezután az efféle ember el fog terjedni az egész világon' M. 54. | *meno noš-ik nül kuža puris. duñjaäti* 'mennek ismét négyen a homályos világban' M. 94.

2. Zűrjén.

a seni völi šuema öti jukmesē nali pirni, a mōdēd petni 'pedig ott az volt mondva (úgy volt megállapítva), hogy egyik léken bemenjenek, s a másikon kijöjjenek' Popov: UF. II. 6. | *śölöm šörsän vöd byd syörni vomōd petō* 'denn aus der fülle des herzens kommt alle rede durch den mund' Máté XII. 34. (GABELENTZ 58.) | *pirä čigām öbäsjašād* 'menjetek be a szoros kapun' Máté VII. 13. (UF. II. 83.) | *pyrō dzeskyd ödzesjašöd* id. GABELENTZ 61—2. | *ödžösöd pyryny* 'durch die tür eingehen' WIEDEMANN, Syrj. Gramm.² 127. | *žur mettsiny öšynöd* 'den kopf durch's fenster stecken' uo. | *i vetlys Jisus byd*

*) Időhatározó: *so tulisti gužem-kä luoz, gerides kutitek en kilä* 'a tavaszon túl, ha a nyár beáll, ekéteket csak fogjátok meg' MUNK. VNym. 28. d. 21.

karöd 'und es ging Jesus durch alle städte' Máté 9, 35. (WIEDEMANN, Syrj. Gramm.¹ 29.) | *vetlödlannyd moreöd i kosöd* 'ihr zieht umher über das meer und über das land' Máté XXIII. 15. (GABELENTZ 60.) | *jözöd muöd vetlyny* 'durch leute und land wandern' WIED. Syrj. Gramm.² 127. | *öšny vöröt* 'durch den wald irren, sich im walde verirren' uo.

3. Vogul.

a) É. *án mörtim nē ūnlénē mán lūm, tūl tārā ta minä-kén!* 'ama déltáji nő lakóhelyén lovam, most ott menj keresztül' MUNKÁCSI, Vog. Népkölt. Gyűjt. I. 162. | *ta xurēm surēm jōli surēmnel kwālunkw' patikén: tūl ul kwālākén!* 'ezen három nyílása közül az alsó nyíláson ha ott akarnál kikelni, ott kedvesem ne kelj ki!' III. 217. | *kwol-tal'ēx'él kwon ta minēs* 'a háztetőn át ment ki' IV. 173. | K. *kwōšnās-māntél ju vqxtwēs* 'bedobták az ablakon keresztül' II. 231. | P. *kušnās-māntél kwān-āḡkwēs* 'az ablakon át kipillantott' VogNyjár. 243.

b) É. *xurēm āter šakwiḡ ma'ul-kwoṭlänäl nēl minwäsēt* 'három hóst cseceses mellük közepén járt át [a nyíl]' MUNKÁCSI, VogNépkGyűjt. II. 23. | *āwinél kwonā šáltēmtawēs* 'az ajtón át kidobta' IV. 328. | *āwinél jūw pojermatēs* 'az ajtón keresztül begördül' II. 298. | *lūwiḡ tujtā kart-āwinél tū jūw ta šāltmā nāḡki* 'az látszik, hogy lovas úri szánja az udvar kapuján át im oda ment be' IV. 329. | *án Taripēs-ñimälā-sq̄w lūwā pālt* *án vit-āwinél nāḡx ta kwālēs* 'most T. ama vízi kapun át felment lovához' I. 23. | T. *tārās nēl kun-khqrqtsem* 'kinéztem az ablakon' VogNyj. 273. | *jāni' surēmnel ul kwālākén!* 'nagy tetőnyíláson ne távozzál' III. 105. | *uj-pi' saḡiḡ puḡkén mā-xar-surēmnel kwonā kwāltälñ* 'Állatfi fürtös fejedet a földszinti nyíláson keresztül vidd ki!' III. 105. | *jolāl sunse'im ta as nēl* 'alánézek ezen a nyíláson' III. 113. | *jolāl susnē asänēl jolāl āḡkwāts* 'a lefelé néző lyukon lefelé pillantott' II. 99. | *rūs kēr-sam nēl tūle tūp pats* 'a lágy vasszemen keresztül alig juthatott a tulsó félre' I. 27. | *tāltiḡ ūs tāltēnnēl tār- ul tārātälñ* 'kikötös városod kikötőjén át ne ereszd azt' IV. 174. | *án lūptā kwōṭlänēl tārā minwēs* 'ama levél közepén keresztül fúródott' I. 7. | *án ūs mōt aulān šāltset, mōt qulānēl kwālsēt* 'ama város egyik végén bemennek, másik végén kijönnek' II. 91.

4. Osztyák.

É. *àsñi uŋal-uəs èuəlt, nvl-uəs èuəlt iəŋ'k lɔŋda pidəs* 'a medvének az orrán-száján keresztül kezdett a víz bemeni' PÁPAY: NyK. XXXVI. 353. | *or-kvləŋ èuəlt nəl mɔxti-lōŋnəmdəs* 'az erdei rénszarvason a nyíl keresztül esúszott' 363. | *əm'β-ōŋəl padɪ ilb(i) èuəlt lɔu pà lɔŋəs* 'az ebszán feneke alá maga is odabújt (tkp. bement)' 373. | *mandu i kurl ilb(i) èuəlt, i iāsl ilb(i) èuəlt lɔŋəs i ēdəs* 'a mandu az egyik lába alá, az egyik keze alá ereszkedett és ment' 387. | *pūləβ-uəs èuəlt kol ələŋ il-ēsllsəl* 'a kéménynyíláson át a kötél végét leeresztette' 375. | *ittam əŋŋəl xət-ou (àsñi xət-ou) èuəlt kim-si manda pidəs* 'most az anyja a barlang nyílásán (a medveház ajtaján) kimenni kezdett' XXXVII. 174. | *svs-pəlgəl èuəlt iuəŋ nəl lɔŋər kiməl ilb(i) èuəlt lɔŋəl* 'a háta mögül lőtt nyíl a pánczél alján bemegy' XXXVIII. 130. | *ild èuəlt il-nāiəmdəs, ou èuəlt il-nāiəmdəmət kim-iəuəlməsəl* 'az üllőről lecsusszant, a lecsúszottat az ajtón kihajította' 321. | *i mosajna əzəl-igi imi uŋal-uəs èuəlt i xələβ kimis təl'səl* 'egyszer [csak] az öreg atya az asszony száján kifelé egy hálót húzott' 323. || D. *xōt-xōnəŋ-vəsivət nūmētta kureŋedat estedet sagət* 'als er durch die dachöffnung von oben seine beine herunterliess' PATKANOW-FUCHS: KSz. VII. 134. | *untped-ima xəta kuš taŋōt, xəta vīvet juŋ purēmemet sagət, vəsivət it-tūruma tekeryōt* 'er kam zum hause seiner schwiegermutter; als er durch die türe ins haus hineintreten wollte, fiel er durch öffnung in die untere welt' uo.

5. Cseremisiz.

kCzar. *popšə okna' ɾəč wəŋ* 'der priester sah zum fenster hinaus' PORKKA 2. | *törza ɾəčən onŋaləč* 'du schautest zum fenster hinaus' 43. | kUr. *törzə ɾəts' oindžələm* 'az ablakon néztem ki' WICHMANN 242. | *aŋaŋə törzə ɾəč sola* 'die mutter wirft ihn zum fenster hinaus' GENETZ 39. || nyK. *sola mətšəts kaštən-tolmškem* 'nachdem ich durch das ganze dorf [hierher] spaziert bin' RAMSTEDT 83.

6. Finn.

α) partitivussal: *jänö on juossut siitä poikki* 'nyúl futott itt keresztül' Kal. XXXVIII. 188. | *meni ulos usta myöten, pellolle pihoa myöten* 'kiment a szántóföldre az ajtón, az udvaron keresztül' uo. XII. 497. | *ajoi soita, ajoi maita, ajoi aavoja ahoja* 'keresztül hajtott mocsarakon, szárazföldeken, terjedelmes irtásokon' X. 14. | *neiti asteli ahoa, lepikköä leyhytteli* 'a leány sétál az irtáson keresztül, lépdél az égerfaerdőn át' uo. L. 51.

β) ablativussal: *tuli kynsin kynnykseltä, polvin porstuan ovelta* 'kijött a küszöbön körmével, a tornáczaajtón térdével' uo. I. 32. | *astuvi pihalta poikki pellolle perimmäiselle* 'az udvaron át megy a legszélső szántóföldre' uo. XVIII. 536. | *tulin kuormien välilta (välistä)* 'átjöttem a terhes kocsik között' Bud.² 111. | észt: *ta läks keskelt läbi* 'er ging mitten hindurch' WIED. 334.

γ) elativussal: *mi on tästä poikki juosnut* 'mi futott ezen keresztül' Kal. XXXVIII. 186. | *kukko suusta päänsä pisti ulos* 'a kakas kidugta fejét a [király] száján' Suom. Kansansat. I. 198. | *ei mene enää kurkusta alas* 'nem megy le több a torkán' II. 114. | *ei mene kulkusta alas ruoka keisarilta* 'nem megy le a császár torkán az étel' uo. | *tuli tuiski ikkunasta, säkehet ovesta säykkyi* 'tűz csapott ki az ablakon, szikra pattogott ki az ajtón' Kal. X. 399. | észt: *aknast sadas vihma sisse* 'durch das fenster fiel regen ein' WIED. 594. | *vinnaa teda käzi pidi uksest välja* 'er warf ihn an den armen zur tür hinaus' WIED. 561. | *mutta vahtimiehet ei portista lastenut häntä sisään* 'de az örök nem eresztették őt be a kapun' Kansansat. II. 45. | *poikki salmesta sanovi* 'átbeszél a tengerszoroson' Kal. XX. 490. | *en tuosta ylitse pääse, enkä reiästä sisälle* 'sem e fölött sem a résen nem jutok be' XXXI. 339. | *meni nurkasta tupahan* 'a szögleten át a szobába ment' XII. 406. | észt: *külast ei peaze läbi* 'durch das dorf kommt man nicht' WIED. 599. || *lenteli liki kotia tuosta loihe loitommaksi, poikki Pohjolan merestä sepon Ilmarin pajalle* 'háza körül röpdösött, azután messzebbre fordul Pohjola tengerén át I. kovács műhelyéhez' Kal. XLIX. 321. | *jos ollee semmoinen poika, jotta voipi*

lasista raataa sillan tästä lahdesta poikki 'ha olyan fiú, hogy üvegből hidat tud építeni ezen az öblön keresztül' Kansansat. II. 34. | *äskén minä lähden nyt kolmannesta järvestä* 'most csak akkor megyek át a harmadik tón' uo. 94. | *kulki kyisnä käärmehenä poikki Tuonelan joesta, läpi Tuonen verkkoista* 'kigyó alakban megy Tuonela folyóján át, Tuoni hálós helyein keresztül' Kal. XVI. 374. | *anna rauha raavahille, ... käyä karjan kaunihisti, ... poikki soista, poikki maista, halki korven kankahista* 'hagyd békében barmaimat, hadd járjon szépen a nyáj, mocsáron, szárazon, erdei homokos mezőn keresztül' XXXII. 371.

7. Lapp.

S. *sömēs pälēn vuidni almača, ähte noitē čäkya timpar stōhkō sisa aktat kēčēst, ja pōtī ulhkus muppēt kēčēst* 'egyszer látják az emberek, hogy egy varázsoló egy szálfagerendába bújik az egyik végén, a másik végén pedig kijött' HALÁSZ: Svéd-lapp ny. V. 73. — A norvég-lappban az elativus ragja tudvalevőleg összeesett az inessivuséval. Így természetesen nehéz eldönteni, minek érzik az ilyen eseteket: N. *ī tat olbmū toppad, mi njalmest sisa manna, mutto tāt mī njalmest olgus poatta tat toppad olbmū* 'nem fertézteti meg az embert, a mi a száján megyen bé, hanem, a mi kijön a száján, az fertézteti meg az embert' (KÁR.) Máté XV. 11. | *mannet paskes uvsast sisä* 'gehet hinein durch die enge pforte' Máté VII. 13. (FELLMANN, Anteckningar II.)*

III. A prolativusi rag azt jelöli, a minél fogunk, tartunk, érintünk vkit vagy vmit.**)

1. Votják.

minam biži küž, bižtim kutoz 'az én farkam hosszú, megfog farkamnál [fogva]' MUNK. VNym. 10. | *olo-kiñ-kä tonä*

*) A magyarra vonatkozólag vö. az által, keresztül névutókat, melyeken szintén ablativusi rag van (mondattani használatukra nézve l. SIMONYI, MHat. II. 162—176).

**) Hogy az ilyen határozók a prolativusból fejlődtek, bizo-

dër-sétid kěskaz-a? — *üz, monä ni-no-kiñ-no dër-sétim üz kěska* 'valaki tán téged a hajadnál fogva czibálgatott? — Nem, engemet senki sem czibálgatott hajamnál fogva' M. 93. | *tažě šuām-beraz badžēm mējego murtāz dër-sétiz kěskasa nuldēnē, mēžėkănēž žugēnē, pėdjosėnēž loganē kučkā* 'miután így szólott, hajánál fogva kezdi czibálni a nagybajuszos embert, [aztán pedig] meghurezolgatja, öklével döngeti s lábával tapossa' M. 92. | *tu štiz-kę kutiškod, kišnojez dori pegdžę* 'wenn du ihn beim bart ergreifst, so läuft er zu seiner frau' W. II. tm. 271. | *gogijed-kū viržiz: tībirtid žigirtitsa tibirid, lurs, lurs' šutožas žutjati* 'ha köldököd kirándul: hátad felől átöleltetvén [magad], míg csak hátad, lurs, lurs' hangot nem ad, emeltesd [magad]' M. bab. 72. | *kiitiz kutysa sintemzä, pottyz soä gurt šery* 'nachdem er den blinden an der hand gefasst hatte, führte er ihn hinter das dorf' Márk VIII. 23. (WIED. Votj. Gramm. 33.) | *kik badžinez niļjos kwiñ-pol tätčisa koškozi, sužärzäs kwiñ-mätijaz tätčikiz vedin-kišno sožitiz kiskisa uškitoz* 'a két nagyobb leány háromszor ugorván elmegy; hugukat harmadszor [való] ugrásakor a boszorkányasszony ruhaaljánál fogva meghúzván, elbuktatja' M. 81. | *kikna pal-durtiz kutsa, šoraz birto (sapäg)* 'mindkét oldalánál fogván, a közepébe betolom (csizma)' M. tm. 37. | *kik-pal durtiz kutiško, šortiz birtiško (sapeg kuttšam)* 'an beiden seiten ergreife ich es und stecke hinein in der mitte (das anziehen der schuhe)' W. II. tm. 251. || *šuām kwiñmätiez-no kiksä-ik kizä gir-pumtiz vandilām* 'szólott a harmadik és mindkét kezét levágta vállától fogva' M. 86. || *slugajosyz bañtiz čapkylyzy* 'die diener schlugen [ihn] in's angesicht' Márk XIV. 65. (WIED. Votj. Gramm. 33.)*

nyítják a következő mordvin példák: E. *uš vačkudiže ščokava, son tokaš peke bokava* 'sie schlug ihn auf die wange, sie stieß ihn an der bauchseite' PAASONEN, Proben der mordw. volksliteratur SUS. Aik. IX. 54. | *fejlerneš vačkudiže pra laŋga* 'das mägdelein gab ihm einen hieb auf den kopf' uo. XII. 82. | *varkšijs ez proft, b'ednij babanza pret naŋga křiščiz pret lazize* 'die krähe traf er nicht, aber seine frau auf den kopf, so, dass dieser barst' uo. XII. 145. — Vö. még a következő zürjén példát: P. *vačkis jur kuža* 'fejbe vágott' (tkp. 'fej hosszát v.') Rogov: UF. II. 63.

*) Vö. még: *kelišiskody tušjosly kudjos pedlo paltiz*

2. Zűrjén.

boštys syjes kiödys 'il la prit par la main' Máté VIII. 15. (WIED. Syrj. Gramm.¹ 29. | *kiöd kutny* 'bei der hand fassen' (WIED. Syrj. Gramm.² 127.) | *domalysny syös kiöd koköd* 'sie banden ihn an händen und füßen' uo. | *juröd malalny* 'den kopf streicheln' uo. | *seki Stefan boštis sije pölaëdis* 'akkor István fogta őt a ruha szélénél fogva' Popov: UF. II. 6. | P. mödik vorot berdum kutčisis 'a másik galléromnál fogott meg' Rogov: UF. II. 64. | *azimist-že mäj götir mejam boštema nın vomas dari, me kvatitti sijos goršedis* 'látván pedig, hogy a feleségem már szájába a szentséget, őt torkon ragadtam' Popov: UF. II. 28. | *kik lun börin me azi zev mištëm mortës, kodı tapkëdmışt menë pelpomëd, šuis* 'két nap multával láttam egy igen rút embert, a ki, engem vállon ütve, azt mondta' uo. | KP. óktino-ja, né óktino-ja lam vužjót? 'ob [ich ihn] abhauen [soll] oder nicht abhauen, dicht an der wurzel?' GENETZ 39. | *gezöd kyskyny* 'am strich ziehen' WIED. Syrj. Gramm.² 127.*)

3. Vogul.

É. *puyk-sawänél pūrëmtëstä* 'fejbőrenél megfogta' MUNKÁCSI, Vog. Népk. Gyűjt. II. 74. | *kāt-pālänél pūrëmtëstä* 'felkezénél megfogta' II. 301. | *qšsü kāt-sqränél nāwër-sāns lūlit*

ceberes adžškü 'ihr gleicht den grabmälern, welche an ihre aussenseite rein scheinen' Máté XXIII. 27. (WIEDEMANN, Votj. Gramm. 33.)

*) A *šörti* névutó átviteles értelemben is használatos; pl. *bur pu jilin oz artmini omël koljas, i omël pu jilin ozartmi bur kol*; *kol šörti ved požas tödni pu* 'jó fán nem teremnek rossz gyümölcsök, s rossz fán nem terem jó gyümölcs, mert a gyümölcs szerint meg lehet ismerni a fát' Popov: UF. II. 10. | *a delëjas šörti ved sömin požas azini mortës* 'pedig csak a cselekedetek szerint lehet az embert megítélni' uo. | *tödëas mort olëm šörti* 'életéről (v. élete szerint) ismerik meg az embert' UF. II. 87. | *gölös šorty tödny* 'an der stimme erkennen' WIED. Syrj. Gramm.² 215. | *bydönly sylön vyn šorty šetys* 'er gab jedem nach seiner fähigkeit' uo. | *naja keröm, šorty en kerö* 'nach ihrem tun tut nicht' uo. | *tšöktöm šorty* 'dem befehl gemäss' uo.

auraxti āyk kwāltawē 'vékony kezeszáránál fogva a csikótérd magasságú meredek parton vezetik fölfelé a nöcskét' IV. 218. | *χᾱprᾱ-tḡwnē ä'inäspinel taimatēm* 'állánál fogva fönn volt akadva egy nyárfaágon' I. 151. | T. *ām pón-ātēmnel nōy-towitālium* 'engemet hajamnál fogva fölakaszt' IV. 367. | É. *an ti jgut aulānel ta hīrāsestā* 'amaz íjjat végénél fogva ím kiragadta' IV. 173. | T. *vuj-añsuxmē kwātlētānel kit sopi saqrépéstē* 'az állatöregét közepénél két darabba vágta' IV. 382. | É. *sam kāpēk ākw qulānel vīrānēm* 'sok korcsmát előveszem az egyik végük-nél' IV. 63. || *manēr nan am pajtāremnel votē'in?* 'mit simogatsz te arczomon' Vog. Nyelvj. 8. | *pāyk-khojēmnel puustē* 'üstökömnél fogva fogott meg' 193. | K. *pqrkhātānel nōykhwē khwostqus* 'törzsénél fogva fölrántotta [a fát]' 193. | T. *ātēnel nōy towitus* 'hajánál fogva fölakasztódott' 262. | *kātinel pūstēl* 'kezénél fogva fogta' uo. | *kīplīnel āmān khqšēmtstēl* 'ruha-aljamnál fogva rántott meg' uo.

4. Osztyák.

É. *āsñi selta nāuermēs, ittam svrt kutpāl èuəlt moyna lnskəsli, pozal èuəlt kātllsəli, xoidi iux xoza oyal si sēyksəli* 'aztán a medve [oda]ugrott és a csukát a derekánál (tkp. a közepénél) fogva a földre hajítja, a farkánál fogva megragadta, egy ledöntött (tkp. nyugvó) fához verdesi fejét' PÁPAY NyK. XXXVI. 351—2. | *or-knlān uisli, kat āyāt' èuəlt kātllsəli* 'az erdei szarvast fogta, két szarvánál fogva megragadta' 364. | *apsəl niy-knlānna àyāt'əlāl èuəlt kātllmal* 'az öccse a rénszarvas-tehenet a két szarvánál fogva megfogta' 382. | *tbus iəltə (kurəl èuəlt) am'βna tōxməsa* 'a tunguzt hátulról (a lábánál) egy kutya megharapta' 392. | *sāuər kāt pəl èuəlt kātllsəli* 'a nyulat két fülénél fogva megragadta' XXXVII. 54. | *si oyal punzəm niyna iəsl èuəlt ioro al-tālsa* 'az ajtót nyitó nő kézen fogva csak bevitte' 167. | *oxsarna kāt iəsl èuəlt kātllsa* 'a róka a két kezénél fogva megfogta' 189. | *si sox kutpāl èuəlt sēuerməsli* 'a tokhalat a közepénél ketté vágta' 189. | *lauəl uisli, sērmətl èuəlt (uzdāiəl èuəlt) kim-uantəsli* 'a lovát fogta, a gyeplőjénél (zabolájánál) fogva kivezette' 261. | *lauəl kutpāl èuəlt pə soppi-sēuerməsa* 'a lovát a derekánál fogva szintén kettévágta' 267. | *kāt kur èuəlt kātllman iorl iorətti xoətna*

ioꝛoſ-luſkallî 'a két lábánál fogva megragadva olyan messzire dobja vissza, a mennyire csak bírja (tkp. ereje erő messzeségre)' XXXVIII. 115. | *manèm pànəŋ xui tēlam èuəlt xolna ioꝛi-tàlləlî* 'engem még a szegélyes öltözékem szegélyénél fogva visszatart' 116. | *luŋmal soꝛàjət tàm sijiàŋ əl èuəlt xajsa* 'mikorben a víz alá ment, az egyik vékonya felől találva lett' 143. | *màstî nóꝛàjəl èuəlt, sijiàləŋna xajsa* 'a kellő helyen (tkp. húsánál), a vékonyánál lett eltalálva' 147. | *noŋ-pòrləmdəm uəŋəŋ nolləl èuəlt soppî èuətsəllî i-kəmna* 'a fölröppent récéket az orruk irányában egyformán kettévágta' 148. | *matta xulšàsləŋ àzəm-igi mola toꝛà èuəlt ioudiŋlisən* 'egykor a nagyfolyóági apámuramat milyen helyen lötted meg' 148. | *tàm soꝛəmpuŋəŋ kim-ētltələn, əlŋ əl èuəlt kətlî!* 'ezt a czérnagombolyagodat kiereszted, a végénél fogd meg!' PÁPAY NyK. XXXVI. 355. | *kòrdî xəm-iux əlŋ əl èuəlt kušna katllsəllî* 'a vaskoporsót az [egyik] végénél fogva a karmával megragadta' XXXVII. 77. | *nəŋ'k pəlgəl luβ, ... nələŋ luβ kutpəl èuəlt soppî mərəməs* 'vörösfenyőhasábból [csinált] evezőm, nyeles evezőm a közepénél kettétörött' XXXVIII. 119—20. || D. *tu-sagət tune noŋ-nəvərməmen sēvetivət kunjīmāi* 'jetzt sprang er heraus, fasste sie am zopfe' PATKANOW-FUCHS: Laut- u. formenlehre der südoſtj. dialekte KSz. VII. 134. | *kəttədivə kattamen joŋ tənəttəjət* 'man fasste sie an den händen und führte sie ins haus hinein' uo. | *ux-səgədivət xətŋara tagamāi* 'am haarschopfe [gefasst] wurde er zu boden geworfen' uo. | *Nənk-xuŋ-xoi vərəŋ ūrt iga jigsəŋenna ūgədivət ēttitta ōtəŋtāi, kurodivət sūgəptāi, tu-pa kurodivət ōtəŋtet, sūgəptətet ūgədivət* 'die beiden brüder fingen an den blutigen heldengreis Nənk-xuŋ-xoi vom kopfe an zu betrachten und hörten bei den füßen auf, er seinerseits fing bei ihren füßen an und hörte bei ihrem kopfe auf' uo. | *pirivət jūxtāi, kūttepətivət severmāi* 'er näherte sich ihm von hinten und hieb ihn in der mitte durch' uo. 135. | *serpanxət jem kūttebivət pītmen, xət seraka nənəttāi* 'als er ihn gerade in die mitte zwischen den schulterblättern traf, wurde dieser gegen die hauswand geschleudert' uo.

5. Cseremisiz.

kE. *meñen üpküč* (v. *üpöm*) *rüzüs* 'a hajamon ránczigált'
 REGULY cser. mondatai 11. sz. NyK. III. 99. | nyK. *kał'aβatš-*
-kɨts pəoträl-γātš'a 'er zieht sie an den haarflechten' RAMSTEDT
 194. | kP. *rəβəž kum pərče pəčšəγəč kučen lupšal kolta* 'der
 fuchs fasst sie an drei ihrer schwanzfedern und schmeisst sie
 aus leibeskräften' GENETZ 35. | kCzar. *üðər moč'aštə tuðəm oγ*
gəč rualðen kučen 'hielt ihn ein mädchen fest in der badestube
 an der brust ergreifend' PORKKA 2. || kCar. *pəč kəč pere'n γol-*
ðe'n mera'γəm 'auf den schwanz schlug sie den hasen' PORKKA
 1. | *mera'γəm pə'ləš γəč pere'n γolðe'n* 'sie schlug den hasen
 auf's ohr' uo. | *mari ulə βižə ðe'nə maiška'm βu'i-gəč rualeš*
 'der mann schlug aus leibeskräften den bären auf den kopf'
 PORKKA 9. || kCzar. *šudə kəðəč purlən kaja* 'er geht und beisst
 das gras mitten entzwei' PORKKA 54. | nyK. *pandə pokšetsən*
kəγγen 'der stock barst entzwei' (*pokšetsən* 'entzwei, mitten
 durch') RAMSTEDT 102. || kCzar. *tuðən γəč šopke-puγomlam*
toβar ðen rua'lən 'über ihn hieb sie den espenzweig entzwei'
 2. || nyK. *keremⁿ-gɨts šəp^γšəš* 'an einem seile ziehen' RAM-
 STEDT 139. | nyK. *lap^γšem-gɨtsən kəłšəš* 'den halfterriemen
 halten' uo. 67.

6. Mordvin.

E. *kundija ñerðe* 'ich fasste ihn am schnabel' PAASONEN,
 Proben der mordw. litteratur. SUS. Aik. IX. 234. | *koda sajsa,*
jalgaj dugaj, kavto pil'gede 'wie ich, liebe freundin, ihn an
 den beiden füssen nehme!' 14. | *moñ uli kiškiñem: pulodo*
kundasa, oñgi; a kundasa, a oñgi 'ich habe ein hündchen: ich
 ergreife es an dem schwanz, es bellt; ich greife nicht, es bellt
 nicht' (flachsbreche) XI. 45. || M. *pilkta* v. *pilgedä pouftaf*
 'lábánál fogva fölakasztva' BUDENZ, Mordvin nyelvtan 113.
 (62. sz.)

7. Finn.

sokeata talutettaan kädestä (elat.) 'a vakot a kezénél
 fogva (kézen) vezetik' | *pidä häntä kiinni korvasta* 'tartsd őt
 a fülénél fogva' | *vanki oli jaloistansa seinässä kiinni* 'a

fogoly lábainál fogva volt a falhoz kötve' BUDENZ, Finn nyelvtan² 96. || *älä, velikulta, nipistä nenästäni* 'ne csípj meg, édes testvérem, az orromon' | *vedä häntä tukasta!* 'húzd meg az üstökét!' SETÄLÄ: Finska språkets satslära³ 52. | *riuhtaise tukasta* 'rántsð meg üstökénél' Satuja IV. 132. | *Jussi silloin tapasi kauppamiestä sääristä kiinni* 'J. akkor megragadta a kereskedőt lába száránál fogva' uo. 122. | *kanna sinä latvasta, minä kannan tyvi-puolesta* 'te vidd a csúcsánál fogva, én a tövégénél fogva viszem' uo. 166. || észt ny.: *jalust ja käzist mähkima* 'an händen und füssen einwickeln' WIED. 329. | *peast hāwama* 'am kopfe verwunden' uo. | *kui ma sän natukeze kõndinnud, sīs mull hakkab rinnust pistma* 'sobald ich etw. gegangen bin, fängt es mir an in der brust zu stechen' uo. 656.

8. Lapp.

K. son tal uojvest koccist 'ő a medvét fejénél fogta' GENETZ, Orosz-lapp nyelvm. 76. | S. hier^ekē vautai tjårvīs 'a rénszarvas megakad szarvánál fogva' WIKLUND, Läröbog i lapska språket 196. §. | S. kuóktane kijätn šteārata k'appaikējitiē čogrviste 'mindakét kezével megfogódzik a két szarvánál fogva' HALÁSZ: NyK. XX. 113. | *táll eče tähtie hirēkien sī'pste pikset* 'fogódzkodjék meg a ló farkában' HALÁSZ, Svéd-lapp nyelv III. 142. | *jutule päksā kaw'wān sī'pste* 'a jutule megfogódzkodik a tehén farkánál' 83. | *valltēt seipēst tau pētnakau* 'a kutyát farkánál megfogta volna' V. 249. | *štēr' tūōjistiē mū kuhkies alliste* 'kapaszkodjál meg azokon a hosszú szőreimen' NyK. XX. 113. | *tut amās lī prūkommou valltam o'ivē-vūptaist* 'az az idegen a völegényt üstökénél (tkp. feje hajánál) fogta' HAL. V. 79. | *vallta kēta st* 'kezénél fogta' uo. 78. | K. *vqłtij sōn' kīðest* 'megfogá őt kezénél fogva' GENETZ, Máté IX. 25. | S. *sān atnalī pahtjau kiētas, kaptēs* 'ő erősen tartotta a fiút a kezénél, kabátjánál fogva' WIKLUND 196. §. | *tētat julhkēst sū välti* 'ez megfogta lábánál fogva' HALÁSZ V. 242. | *toqhppit stāluou julhkies* 'megfogja az óriást lábánál fogva' I. 91. | *tļje piārna reārum j'ielkište fihkela* 'a medve a rókát lábánál fogva megkapja' NyK. XX. 195. | *toqtpi stāluou kuolaist* 'megragadja az óriást heréinél fogva' H. I. 91. |

spehkiye Rū^utakan pēhtsta (v. *čammōšt*) 'rávág R. szeméremtestére' NyK. XX. 127. || *ton kut lā' mieskap, kalhka' kiessiet kierrakis* 'te a ki gyöngébb vagy, fogod húzni a csúcsánál fogva' H. I. 88. | *sō iččij enne p^uoltskučči tairie', fōrn pēksi tāhtie stānkste* 'de nem tudott a medve [valamit megfogni], míg a dorongnál meg nem fogódzott (míg a dorongot meg nem ragadta)' III. 44. | *sō uhte vūrtin, kusseka stālu hinni kicti kuimq pīkset kieriečistie* 'hát csakugyan vártak, míg az óriás kezével meg bírt fogódzkodni a szánban' III. 48.¹⁾

* * *

Ezek a példák, azt hiszem, elég meggyőzően tanúsítják, hogy a zürjén és votják prolativusi rag²⁾ azonos a finnugor ablativusi raggal.³⁾ Most már csak arra szorítkozunk, hogy a rag hangbeli alakját is összeegyeztethessük a fgr. alakkal.

¹⁾ Talán idetartoznak a magyarból az ilyen példák: *Tér d űl megütődve* VÖRÖSM. Eger | *Vágd p o f ű l* Csongor és Tünde | *Harmadszor vág ismét homlokul* Csabára VÖR. IV. 35. | *Akit oldalul ütöttek* PPL. (L. SIMONYI: MHat. I. 323. LEHR: MNyV. IV. 100, továbbá MNyV. IV. 100, 307—311, 428.) — A megfog, megragad, tart igék mellett rendszeren *-nál*, *-nél* ragos határozó áll (L. SIM. MHat. I. 236). Nem lehetetlen, hogy ezek az esetek is a *-nál*, *-nél* rag ablativusi eredetére vallanak. A hétfalusi csángók nyelvében *-tól*, *-től* rag használatos az ilyen határozókban; pl. *Feloldja a hajától fogvást* (HORGER, Magy. Népkölt. Gyűjt. X. 222.). *Vezet egy kecskét kötél től fogvást* (uo. 443).

²⁾ A zürjén és votják prolativus néha még időhatározóul is szokott állni, mint a jegyzetekben levő példák mutatták. Az ablativus ragjának ez az alkalmazása is megvan a legtöbb finnugor nyelvben, mint a «Tavas» című dolgozatomban kimutatam (NyK. XL. 462).

³⁾ Az ablativus prolativusi jelentésének régiségére vall az is, hogy a török-tatár nyelvekben is használatban van mind a négyféle alkalmazásban. Pl.

α) V m i m e n t é n :

kazáni tatár: *kajsi juldan barırsın?* 'melyik úton fogsz menni' BÁLINT, Kazáni-tatár nyelvtan 116. | *ul uramdan kilä* 'ő az utcán jó' uo. | *ülem kürenmejčen beznen arttanuk jöröj* 'a halál láthatatlanul éppen megettünk jár' uo. | *alar minem arttan ejärebük jöröjlär* 'azok megettem, mintegy hozzám

Először is a votják (s részben a zürjén) alak végső magánhangzóját jelentős elemnek nem tarthatjuk, mert ez az *i* elem a votják sorszámnév képzőjében is fellép (pl. *kuiin* 'három': MU. *kuiinmeti*, G. *kuiinmèti* 'harmadik' WICHMANN, Wotj. Chrest.

tapadva, járnak' uo. | *jijiljan keşelär katinnan ariu üt* 'az összecsoportosult emberek mellett szépen haladj el' uo.

oszmán-török: *geçme kapum önünden* 'ne járj a kapum előtt' KÚNOS, Oszmán-török Népkölt. Gyűjt. II. 220.

β Vmin át:

kazáni tatár: *bu siudan kimesez niček kičärbez* 'e vízen hajó nélkül hogyan fogunk átkelni?' BALINT 116. | *sin auili-bizdan uzıan çayında küreşerbez* 'midőn te falunkon át mész, viszontlátjuk egymást' uo.

oszmán-török: *başadan attem peča'e, kërde kab ile kaşa'e* 'kéményen át dobtam a kést, a nyele eltört' KÚNOS i. m. 146. | *köprüden üç kişi geçiyor* 'három személy kél át a hídon' uo. 165. | *kéz penşereden içeri al beni jata'ena* 'lányka, az ablakon át végy be engem ágyadba' uo. 216. | *beni jardan ajëran, sol böjründen vurula* 'rózsámtól a ki elválaszt, bal mellén át löjék le' uo. 231. | *atladem başceden geçtim* 'átugrattam a kerten át' uo. 257. | *başçe dëvarëndan aştëm* 'a kert falán által léptem' uo. 273.

baskir: *çıwadën-kaj öskan kübäläk* 'durch die luft flog ein falter' PRÖHLE, Baschkirische volkslieder KSz. VI. 23.

jarkendi török: *sunı toıgıektin tıkte* 'a vizet az ablakon át kiöntötte' KÚNOS: Adalékok a jarkendi törökség ismeretéhez. KSz. VI. 303. | *sudin otte* 'a vízen átkeltek' uo. 320. | *davzidin kaledi* 'a kapun át benézett' uo. 323. | *ü jorokdin kaledi* 'azon a repedésen kinézett' uo. 324. | *imdi ärtäse sep-puııay oılı isikdin kaledi* 'ekkor másnap a szabó fia az ajtón (K.: az ajtóból) kinézett' uo. 326.

γ Vminél fogva:

kazáni tatár: *čäčennän, külinnan totto* 'hajánál, kezénél fogta' BALINT 117.

ufai tatár: *kukkä mäsän, äjaçendän tärter; jirgä kër-sän, köläçendän tärter* 'ha égfelé szállsz, lábadnál fogva húz, ha föld alá bújsz, fülednél fogva húz' PRÖHLE, Tatár nyelvjárási adalékok, NyK. XXXVIII. 99.

jarkendi török: *ü ayaçası kirişya ü māmün častin tutte* 'a feleségét bementekor a majom hajánál fogva megfogta' KÚNOS: KSz. VI. 321.

oszmán-török: *sapëndan tuttum, dibine kadar soktum* (čizme) 'a nyelénél fogtam, a fenekéig dugtam (csizma)' KÚNOS:

508. sz. ~ zürj. I. *koimed*, UV. *koimed*, U. V. S. Peč. L. *koimed*, P. *kuiimet* id. WICHMANN: SUS. Aik. XXI. 20.)*)

A prolativusi rag mássalhangzójának a fgr. ablativus ragjával való egyezése külön bizonyításra szorul, mivel a votj. -t ~ zürj. -d eredetibb fgr. **n't* ~ **nd-re* utal (l. SZINNYEI, NyH.⁴ 36. Fgr. Spr. 38.), a fgr. **t* ~ **δ-nek* és fgr. **δδ* ~ **δ-nek* pedig a zürjénben és votjákban általában hangeltűnés felel meg, legfeljebb néha *l*- vagy *j*-vel váltakozva (SETÄLÄ: A fgr. *δ* és *δ'*. NyK. XXVI. 377—437. SZINNYEI, NyH.⁴ 33. Fgr. Spr. 35). Van azonban még egy olyan eset, mikor a votják -t és zürjén -d-nek is fgr. **t*, **δ*-féle hang az eredetije.

Már BUDENZ fölsorol egy sereg több fgr. nyelvben előforduló — a legnagyobb valószínűség szerint igei eredetű — melléknevet, melynek képzőjében ez a hang van (UA. 209—213). Bár SETÄLÄ ezek zürjén és votják megfeleléseit föltűnöknek tartja (NyK. XXVI. 433), mégsem lehet kétséges ezeknek a lapp, finn, mordvin és cseremiszi alakokkal való összetartozása, a mint a következő példák mutatják:

votj. G. *džužūt* 'hoch; höhe, grösse' (vö. G. *džužānī* MU. *džužānī* [*džužal*-] 'aufgehen [sonne, mond]') | zürj. I. *džu, džiđ* 'tief, hoch' WICHM. Votj. Chrest. 144. sz.

zürij. I. *kīpid* 'mutwillig, ausgelassen; (WIED.) fröhlich, begeistert, rasch' (vö. votj. G. *kaptši*, J. *kaptši* 'leicht; leichtigkeit, regsamkeit') WICHM. VChr. 326. sz. ~ f. *kepeä* 'könnyű, könnyed, fürge, gyors'.

votj. G. *kurīt*, J. *kurīt* 'bitter, scharf schmeckend' | zürj. I. *kurid* id. WICHM. VChr. 465. ~ f. *karkea* 'száraz, kemény; durva, éles, keserű, fanyar'.

zürij. *liškid* 'bökezű, kegyes', *liškid bur* ua., 'lágú, gyenge, buja' WICHM. MNyV. IV. 296. ~ cser. kP. *luškədo* SZILASI, CserSz.

OTNGy. II. 169. | *kurdu ku a r i n d a n t u t m a k g ü c* 'a farkast a fülénél megfogni bajos' KÚNOS, Oszm.-tör. nyelvkönyv 293.

δ) I d ő h a t á r o z ó :

kazáni tatár: *ike könnän kajtirdir* 'két nap múlva bizonyosan visszatér' BÁLINT 117. | *min ber atnadan kilerem* 'két hét múlva eljövök' uo. | *un beš minuttan aşarlar* 'tizenöt perc múlva esznek' uo.

*) A zürjén rag kétféle alakját nem tudom megmagyarázni.

119. kUr. *luškəðə* WICHM. MNyV. IV. 296. 'laza, tágult, gyenge' | mordv. AHLQV. *lafča*, WIED. *lavšo* (meth.) 'ernyed, gyenge, lágy' | f. *lahkea* 'gyengéd, szelid, kedves, jó'.

votj. G. *ńebît*, J. *ńebît* 'weich, sanft' | zürj. I. *ńebid* id. WICHM. VChr. 619. sz. ~ ? f. *lempeä* 'kegyes, szende, szelid'.

votj. G. U. *pejmît* 'dunkel, finster' | zürj. I. *pemid* id. WICHM. VChr. 672. sz. ~ f. *pimeä* 'sötét'.

votj. S. *tupit* 'passend, angemessen' | zürj. I. *topid* 'dicht-schliessend, eng, stark; (WIED.) fest, steif' WICHM. VChr. 1013. sz. ~ ? f. *tampea* 'merev'.

votj. G. *tšeskit*, J. *tšeskit* 'schmackhaft, süss' | zürj. I. *tšeskid* id. WICHM. VChr. 1062. sz.

votj. MU. *veškit* 'wohlgebrüdet' (vö. U. *veškànî* [*veškal-*] 'genesen') | zürj. I. *veškid* 'gerade, richtig, wahr' (vö. *veškönî* [*< *veškalni*] 'genesen') WICHM. VChr. 1188. sz.

votj. G. *velît*, J. MU. *volît* 'glatt, eben; schön' | zürj. I. *vollkid* 'glatt, eben, schlüpfrig' WICHM. VChr. 1196. sz. ~ cser. kP. *βolyədo* SZILASI: CserSz. 284. nyK. *βa'lyəðə* RAMSTEDT, SUS. Toim. XVII. 9. 'fehér' (vö. kP. *βolyaltam*, nyK. *βa'lya'ltam* 'klar u. licht werden') | mordv. M. *valdä*, E. *valdo* 'hell, licht' PAAS. MChr. 1219. sz. | f. *valea*, *vaalea* 'halovány, fehéres', *valkea* 'fehér, világos' | lpO. *vilki,t*, *vülkeð*, *vielkeð*, *vilkod* 'valkoinen; weiss' GENETZ 1894. sz.

Azt hiszem, ezek után most már alig marad fönn kétség, hogy a votják és zürjén prolativus ragja azonos a fgr. ablativusi raggal.

BEKE ÖDÖN.